

Et idealistisk pengeinstitut: Kan man dét? Ja!

Fælleskassen har bevaret blandingen af idealisme, snusfornuft og ambitionen om at blive stor nok til at gøre en forskel. Her er historien om, hvordan Fælleskassen kom fra dagligstueniveau til "et stort, lille pengeinstitut" på lidt mere end 20 år:

Der er folk, som ikke er til at stoppe, når det gælder om at virkeliggøre en idé. Sådan en gruppe af mennesker mødtes i en dagligstue i det københavnske boligkvarter Husum i 1976. Da de skiltes, var de blevet enige om at stifte "Husum Fælleskasse," et lille pengeinstitut, som skulle fungere på et idégrundlag om bæredygtig økonomi.

I de første ni år foregik det efter en sjældent benyttet lov fra 30'erne, som tillod sådanne fælleskasser at virke i "et kirkesogn og de tilstødende kirkesogne" - en begrænsning, som sørgede for, at man ikke kom for godt i gang. Princippet var for så vidt OK, idet det sikrede, at deltagerne kendte hinanden. Det var vigtigt, for deltagerne hæftede nemlig solidarisk. Hver enkelt stod personligt inde for de andres økonomiske forpligtelser over for fælleskassen.

I 1985 gik Husum Fælleskasse sammen med fem andre tilsvarende fælleskasser efter en ændring af bank- og sparekasseloven. Nu var der åbnet mulighed for at blive en andelskasse med begrænset hæftelse. Med en andelskapital på 930.000 kroner, 240 medlemmer, en balance på godt 11 millioner kroner og to medarbejdere var "Fælleskassen Samøkonomi, J.A.K. andelskasse" en realitet.

Fra den spæde start har Fælleskassen bevaret blandingen af idealisme, snusfornuft og ambitionen om at blive så stor, at man kan gøre en forskel. Den gør sig stadig gældende.

Et af de yngste

Selv hvis man regner Husum Fælleskasse-tiden med, er Fælleskassen et af Danmarks yngste pengeinstitutter. Det siger noget om livskraften i foretagendet, at det er lykkedes at opbygge et velfungerende pengeinstitut fra ingenting til en balance på over 300 millioner kroner i en tid, hvor de toneangivende banker og sparekasser har fusioneret på kryds og tværs og hvor mange gamle og hæderkronede foretagender har måttet tage skiltet ind og kridte ruderne.

Et blik på den økonomiske udvikling i samfundet viser størrelsen af den udfordring, som Fælleskassen har taget op. I 1976 hed statsministeren Anker Jørgensen, og det var år 3 efter det, der siden er blevet kaldt "den første oliekrise". Arbejdsløsheden var skudt i vejret og havde lagt en dæmper på udviklingen. Men alligevel var der jo mennesker, som skulle stifte familie og anskaffe bolig og dermed bruge det, som man går i banken eller sparekassen efter: Kredit. Nogle af dem meldte sig ind i Husum Fælleskasse.

I 1985 havde Poul Schlüter været regeringschef i tre år. Begrebet "afgrundens rand" var meget anvendt i medierne, og det var udlandsgælden, der prægede den politiske og økonomiske debat. Danmark var som nation gældsats til skorstenen, renten var tocifret og noget måtte gøres. Det blev til et politisk indgreb, som fik navnet "kartoffelkuren," og som betød et kraftigt indhug i den private købekraft med deraf følgende indskrænkning i aktivitetsniveauet, faldende ejendomspriser, tvangsauktioner og konkurser.

Men, stadigvæk: Der var mennesker, som skulle have finansieret hus og hjem, butik og forretning. Nogle af dem havde hørt om Fælleskassen, en særlig bank, som holdt til på Nørrebro og lånte penge ud rentefrit.

Rentefrit?! Ja, hvis man havde sparet op, kunne man låne - OK: Ikke rentefrit i bogstavelig forstand; men til en lav afgift eller rente, som blot skal dække omkostningerne ved driften. Fra 1985 til 1986 voksede antallet af kunder eller "brugere" (dvs. andelshavere og medlemmer) fra 240 til 480, og balancen fordobledes ligeledes, fra 11 til 22 millioner kroner.

Fornuft og realisme

Snusfornuften i foretagendet viste sig ved, at godt nok var det i overensstemmelse med den oprindelige idé bag Fælleskassen de rentefrie lån, som var hovedsagen; men det var jo ikke realistisk at forestille sig, at folk ventede med at bruge realitet, til de havde opsparat en passende mængde lånemulighed. Den slags lange forlovelser findes ikke mere! Derfor tilbød Fælleskassen både rentebærende lån og blandede rentefri og rentebærende lån ved siden af de rentefrie lån [-som efterhånden fik den mere korrekte betegnelse "lavtforrentede lån."] Det var populært. Fælleskassen nåede i 1995 op på over 3000 brugere, en balance på 90 millioner kroner og en lille halv snes ansatte. Kunderne var dels lønmodtagere, dels et stigende antal forretninger - især mange forretninger, som havde et element af grønt eller bæredygtigt i deres virksomhed.

I 1995 var Poul Nyrup Rasmussen statsminister, efter at Det Radikale Venstre tre år før havde skiftet sin støtte fra de borgerlige til Socialdemokratiet. Kampen mod betalingsbalanceunderskuddene under den borgerlige regering havde båret frugt, men den havde også kostet. Efter syv år med lav vækst fra 1986 var der imidlertid kommet et opsving i gang, og efter finanspolitiske lempelser i 1993 og 1994 nåede væksten sit hidtidige toppunkt, 4,4 pct. i 1994. Det gav 50.000 flere i arbejde; men ledigheden var stadig høj, omkring 300.000, svarende til ca. 10 pct. Af arbejdsstyrken. De økonomiske slagord var "strukturproblemer" og "aktivering." Og som altid - folk skulle have noget at bo i, noget at køre i og penge til at starte forretning med. Skolesektoren begyndte at gøre sig gældende som erhvervskunde-medlemmer. Fælleskassen var flyttet til Frederiksberg i lokaler, hvor der ikke alene var plads til personalet, men også til et vandløb midt igennem ekspeditionslokalet. Nok så væsentligt var der blevet investeret stort i tidssvarende IT og adgang til Dankort og betalingsservice.

Position bygget på holdninger

Fælleskassen arbejder målbevidst på at fastholde og udbygge sin position som et fornuftigt pengeinstitut, bygget på holdninger. Solvensen på over 15 pct. ligger langt over lovens krav om 8 pct. - og det er inden for rækkevidde over en kort årrække. Ved årsskiftet 2007-2008 er egenkapitalen ca. 46 millioner kroner. Efter knapt 22 år er Fælleskassens situation præget af gode og fornuftige medlemmer med orden i økonomien. Det betyder blandt andet, at tab og nedskrivninger er på et acceptabelt lavt niveau. De rentestigninger vi har set i løbet af 2007, gør, at Fælleskassens andelslån nu er blandt markedets absolut billigste. Fælleskassen bliver ved med at vokse - ikke mindst på basis af sin bæredygtige profil, som matcher holdningerne hos en betydelig del af befolkningen.

Bæredygtig økonomi - privat og i samfundet

Fælleskassens rentefrie indlån giver mulighed for at optage lavt rentefrie lån, hvor der kun skal betales for den nødvendige administration. Princippet er, at indskyderen får det samme tilbage, som han tilfører de andre brugere af andelskassen. Det er ægte gensidighed og samarbejde - og det er bæredygtigt, fordi økonomien ikke belastes af den uproductive rentebetaling. Efter børskrakket i Wall Street i 1929 blev Danmark ramt hårdt af krisen med arbejdsløshed og konkurser. En kreds af borgere samlede sig fra 1931 om det synspunkt, at det virkelige problem var renten - det, at tage penge for at låne penge ud. De formulerede et program for en fremtidig samfundsøkonomi baseret på gensidighed, ikke på rentebetaling, men satte også praktiske projekter i værk for at afhjælpe problemerne her og nu - blandt andet andelskasser bygget på gensidighed. Fælleskassen har sin rod i denne situation. Også andre grønne og bæredygtige ideer ses i vort landskab. Men - blandt andet er tilstrækkeligt. Men også her gælder det, at jo flere, der støtter en idé, jo stærkere bliver den.

Grønt er godt for alle

Selv om snusfornuften præger hverdagen, er idealismen en mærkbar understrøm i mange af de aktiviteter, der udspringer i Fælleskassen. Økologiske virksomheder er godt repræsenteret i medlemskredsen, både inden for fremstilling, byggeri, fødevarer og service. Fælleskassen har som pengeinstitut i en årrække aktivt prøvet at fremme bæredygtighed også uden for sit kerneområde, økonomien. Det har konkret givet sig udslag i låneprodukter, hvor grønne og bæredygtige projekter, der bygger på, at medlemmer stiller deres opsparede lånemulighed til rådighed til finansiering af grønne projekter. Det er idealisme - men igen: Idealisme med et strejf af snusfornuft; for det, der giver afkald på sine egne lånemuligheder til dette formål, regner selvfølgelig med, at resultatet i den sidste ende bliver til gavn også for ham selv.